

НАРОДНА СКУПШТИНА

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ О РАДУ СРПСКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

ИЗЛАЗИ СВАКИ ДАН ЗА ВРЕМЕ СКУПШТИНСКОГ РАДА

ПРЕТПЛАТУ ПРИМА

КРАЉЕВСКО-СРПСКА ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

ЦЕНА ЈЕ ЛИСТУ:

ЗА СРБИЈУ 6 дин. месечно
ОД ЈЕДНОГА БРОЈА 0-10 дин.
ЗА СТРАНЕ ЗЕМЉЕ ПОШТАНСКОГ САВЕЗА 15 дин. месечно

УРЕЂУЈУ СКУПШТИНСКИ СЕКРЕТАРИ:

Ранко Петровић, Доброслав Ружић, Љуб. П. Ћирић.

Број 147

ПОНЕДЕЉАК 6 МАЈА 1891

Година I

106 САСТАНАК

26 марта 1891 год. у Београду

ПРЕДСЕДАВАО ПРЕДСЕДНИК

Димитрије Катић

СЕКРЕТАР

Ранко Петровић

(НАСТАВАК)

(Закон о штампи: Известилац)

Кад смо дали месец дана рока оптуженоме, онда сваки који је оптужен може казати, имам право месец дана за поднашање доказа, али ако је тужени рад да се та ствар што пре сврши неће тражити месец дана, него мање. Даље, по старом пројекту ова је процедура била краћа с тога што се и претрес ни у коме случају није могао одложити, па чак и ако нису дошли сведоци на које се тужени позива. Ми смо све то избрисали и продужили смо тај рок од 5 дана, на два месеца и казали смо да претрес може да буде одложен. Кад све то узмете у рачун, кад је тај рок сведен од 6 месеци на 3, онда значи да никад неће ни доћи до пресуде, јер узмите овај случај месец дана даје се за тражење и поднашање доказа и тужилац има рок од месец дана, то је 2 месеца, за тим претрес се може одредити после 10 дана, то је свега 2 месеца и 10 дана. Али узмите да тужени има права да поднесе жалбу касацији и апелацији док тамо оде, док се сврши проћи ће и више од 3 месеца и онда ако би ово овако оставили, онда би овај закон изиграли и учинили би то, да нико не може за штампарске кривце да буде осуђен. Дакле мени се чини да цел закон вије та, да оно што смо дали са 52 члана, одуземо само са овим једним чланом, или треба те кривце казнити или не казнити, а овако само ћемо поједине излагати трошкови који мислећи да ће се ствар њихова свршити за 3 месеца плаћају таксе и адвокате, а никада неће доћи до пресуде, а међутим, поред увреде или клевете, која им је намета, мораће да плате 50—60 — а често и 100 дин. глобе. Према томе ми смо мислили да оставимо овај рок од 3 месеца и да се застарелост сматра и рачуна по кривичном законнику, а то је тамо тачно одређено.

Радисав Митровић — Ја видим да одбор није ништа урадио односно одредбе рока застарелости код овога члана, који је за то враћен у одбор. Одбор каже: да за застарелост остане онако како је по кривичном закону. Господо, процедура ислеђења по прив. поступку са свим је друкчија и много дужа, док је овим законом за ислеђење по кривцима штампарским одређена брза процедура и ја бих молио Скупштину

да овде одредимо и рок застарелости и да изречно кажемо колики је рок застарелости.

Ако је овај рок мали од 3 месеца, онда нека буде 6 месеци, како је г. Милан Мостић предложио на прошлом састанку, али да се застарелост не прекида. Ја бих молио Скупштину, да усвоји ово мишљење које је изнео г. Мостић.

Министар унутрашњих дела Јован Ђаја — Као што је и известилац лено разложно, кад би остала застарелост за три месеца а да не може бити прекида, онда би изабрали цео закон, а мислим да тако не може остати. Сад је питање како ће то да се избегне, да ли да се продужи рок или да узмемо да застарелост траје 3 месеца са одредбама крив. законика. И ако нисам правник ипак држим, да су одредбе о застарелости, начелне и опште одредбе. У колико је мени познато, нема тога закона где се начелне одредбе застарелости примењују у једном законнику па један начин а у другоме на други начин. Начелне одредбе о застарелости оне се утврђују у крив. законнику. С тога ја држим да не би било умесно ни потребно, да ми те одредбе мењамо у нарочитом закону. Исто је овако и у француском закону о штампи да застарелост наступа за три месеца према одредби крив. законика па за то држим да би требало и овде тако усвојити. То је подесније и боље са прекидом како јело §§. 87, 88 и 89. крив. зак.

Живојин Величковић — Господо, после лених разлога г. министра унутрашњих дела и г. известивоца противу чл. 55. који говори о застарелости не би имао готово шта да кажем, него само да наведем још један пример, који у прилог њиховом мишљењу иде: по чл. 33. зак. о штампи онај, који је тужен за клевету, има права да доказује да дело изнето стоји као год шта има права, — за случај да се изнешено дело казни по зван. дужности — и државна власт, да нареди истрагу. Та истрага изнешеног дела не може бити свршена тако брзо а дотле се по истом члану одлаже пресуда и суђење за клевету. Замислите, на пр. да је неко оптужен за дело клевете; тужени има право и хоће да доказује оно што је казао; или ако власт почне званично да истражује дело, које је изазвано, онда се пресуда за клевету не може изрећи дотле, докле се она кривица не извиди — дотле дакле тужени не може за клевету да стоји под судом.

Као што је познато, време од једне године врло је обично за које се суђење једне такве кривице сврши код суда и онда налазим да би рђаво и без практичке вредности право тужиоачево било, кад би овај рок био без прекида, јер би клеветник, чија се кривица пресуђује, тек после једне године, већ по самом основу за старелости избегао казну. С тога у овом погледу треба усвојити прекид по начелима кривичног законика. Ја сам за то да се прими мишљење г. известивоца и г. министра унутрашњих дела.

Председник — Претрес је свршен. Ко је за то, да се чл. 53 са допуном прими нека седи, ко је против нека устане?

(Сви седе). Објављујем да је Скупштина усвојила чл. 53. са допуном.

С овим је свршен други претрес о штампи и стога се враћа у одбор да се редакције ових чланова исправи, па ће се после гласати поименце. Сад је на реду извештај одбора о општини кулинској.

Известилац Вића Радовановић прочита извештај.

М. Лешјанин — Ја бих имао да приметим на ове речи: „одбор је решио“. Ја мислим, да одбор не може да решава, јер кад неко нешто реши, онда тако треба и да остане. С тога треба ставити само да је одбор нашао да треба тако и тако да буде, а Скупштина има да решава.

Лазар Лазаревић — Овде је одбор решио, а Скупштина нека поново решава, па ако одбије није ништа ни било.

Председник — Претрес је свршен. Стављам на гласање. Ко је за то да се овај извештај одборски прими нека седи, ко је против нека устане? (Већина седи). Објављујем да је Скупштина усвојила мишљење одбора.

Пошто је одбор свршио редакцију закона о штампи, то ће се о њему гласати поименце. Ко је за закон гласаће „за“ а ко је против закона „против“.

Настаје гласање.

Секретар прозива:

Аврам Бељић, за; Алекса Ратарац, против; Алмисије Васиљевић, за; Андра Љубичић, за; Анта Ранчић, за; Арса Дреновац, за; Арсеније Прокопијевић, за; Арсеније Прић, за; Атанасије Вучковић, за; Богосав Поповић, за; Благоје Божић, против; Витомир Младеновић, за; Вића Радовановић, за; Војин Тирковић, за; Вуча Николић, за; Данило Јовановић, за; Димитрије Димовић, за; Димитрије Илићановић, за; Димитрије Тирковић, за; Добра Ружић, због члана 17. гласам против; Драгољуб С. Илић, за; Ђока Анђелковић, за; Ђорђе Брачинац, за; Ђорђе Ђоровић, за; Живан Радосављевић, за; Живко Малопарац, за; Живојин Величковић, за; Илија Душманић, за; Илија Мојић, за; Јован Поњавић, за; Јован С. Јовановић, за; Јованча Стојановић, за; Јоксим Павловић, за; Јода Ж. Јовановић, за; Коста Борисављевић, за; Коста Влајић, за; Коста Динић, против; Коста Јовановић, за; Лаза Бошковић, за; Лаза Лазаревић, за; Лаза Миловановић, за; Лазар Милосављевић, за; Љуба Јосимовић, за; Љубинко Милинковић, за; Љубомир Ђипрић, за; Максим Сретеновић, за; Мата Максимовић, за; Мика Спасојевић, за; Милан Глигорјевић, за; Милан Ђурић, за; Миливој Јоксимовић, за; Милојко Лешјанин, за; Милош Обркнежевић, за; Милош Богдановић, за; Милош Марковић, за; Милун Миљковић, за; Милутин Гарашанин, за; Михаило Кр. Ђорђевић, за; Михаило Поповић, за; Михајло Ристић, за; Младен Живковић, за; Младен Марковић, за; Никола Протић, за; Никола Ристић, за; Новак Милошевић, за; Павле Ранковић, за; Панта Срећковић, за; Пера Максимовић, против; Радисав Митровић, за; Радоје Костић, за; Ранко Петровић, за; Раша Нинић, за; Риста Поповић, за; Савко Ђусић, за; Сима Костић, против; Сретен Гогић, за; Станојло Вучевић, за; Станча Виденовић, за; Стеван Миљковић, за; Стеван Ристић, за; Стојан Станковић, за; Стојан Д. Рибарац, за; Сава Величковић, за; Таса Николајевић, за; Тодор Туцаковић, за; Тодор Радовановић, за; Тома Војичић, за; Тома Јовановић, за; Трифун Милојевић, за; Урош Вучевић, за; Филип Милојевић, за; Павле Вуковић, за; Димитрије Катић, за.

Председник — Изволте чути резултат гласања. Гласало је свега 93 посланика, од њих гласало је за закон 87 а против 6., према томе објављујем да је Скупштина усвојила закон о штампи у целини.

На реду је други претрес закон о зборовима и удружењима. Молим г. известивоца да заузме своје место. Изволте чути г. известивоца.

Известилац Витомир Младеновић прочита члан 1.

Председник — Прима ли Скупштина чл. 1? (Прима).

Известилац прочита чл. 2.

Председник — Прима ли Скупштина чл. 2? (Прима).

Известилац прочита чл. 3.

Министар ун. дела Јован Ђаја — Овде је штампарска погрешка и треба да стоји „самозвани“.

Известилац — Ја примам ту исправку.

Председник — Изволте чути како ће гласити члан 3. са исправком.

Известилац прочита чл. 3.

Председник — Прима ли Скупштина чл. 3? (Прима).

Известилац прочита чл. 4.

Председник — Прима ли Скупштина чл. 4? (Прима).

Известилац прочита чл. 5.

Председник — Прима ли Скупштина чл. 5? (Прима).

Известилац прочита чл. 6.

Председник — Прима ли Скупштина чл. 6? (Прима).

Васа Манојловић — У члану овоме говори се о сазивачима и председништву збора и њима је стављена одговорност за неред који би се на збору десио. Кад се доведе овај члан у везу са чл. 10, где се говори о држању збора на отвореном просору, по ком се мора учинити пријава власти, чудновато је да за овај случај у овоме члану 7 није предвиђена казна. Ја држим да је нужно да се определи колика ће казна бити на случај ако би држање збора било без пријаве власти. Ми смо имали такав један случај за једног посланика, који се окривљује за држање збора без пријаве власти. С тога ја држим да би било умесно да у таквом случају треба ставити казну од 5—10 динара или од 50—100 динара.

Министар унутр. дела Ј. Ђаја — Овде по свој прилици изостављено је и у чл. 7, 8, 9, да се одреде казне ко противно поступи. Нешто се у свима тим члановима наређује, а не каже се, како ће бити кажњен онај ко то не изврши. У чл. 7 каже се да су сазивачи збора дужни пријавити се власти. У чл. 8 каже се да се не сме на збор долазити под оружјем. У чл. 9 каже се да цркве школе и њихова дворшћа не могу бити места за држање збора, а међутим не каже се, да ли ће иколико ће бити кажњен онај, који противно томе поступи. Разуме се да се морају одредити и казне. Са свим је умесна примедба и г. Манојловића да је нужно одредити казне у чл. 7, 8 и 9, само ја мислим да ту његову примедбу оставимо за чл. 9 и да се код чл. 9 учини један додатак у коме ће се говорити о казнима ко уради противно одребама чл. 7, 8 и 9, а још најбоље биће да упутимо у одбор чл. 9, па да он те казне одреди. Још бих имао да учиним једну примедбу код чл. 7. У првој алинеји вели се: „за држање збора под ведрим небом или у дворшћу, које је изложено приступу публице . . . и т. д.“ ја мислим да није подесна реч у дворшћу но да би боље било изложено приступу публице, јер место је општа реч, и под товом се може разумети и дворшће и трен и томе слично.

Известилац — Ја примам исправку коју предлаже г. министар, јер заиста је лепше да се каже, „на месту које је изложено приступу публице.“

Председник — Изволте прочитати како ће гласити прва алинеја ч. 7.

Известилац чита: „за држање збора под ведрим небом или на месту које је изложено приступу публице, морају сазивачи известити месту државну полицијску власт за један дан раније. У овај дан не рачуна се дан збора.“ Остало остаје све исто.

Председник — Стављам на гласање. Ко је за то, да се члан 7 прими са исправком, као што је г. известилац прочитао, нека седи, ко је противан нека устане? (Сви седе). Објављујем, да ји Скупштина усвојила чл. 7.

Известилац чита члан 8.

Стојан Станковић — Код овог члана казано је го-снодо, да не сме нико доћи под оружјем, али ја држим, да држим, да треба да стоји овде, да нико не сме да дође ни са тојагама, јер може да га млате по глави па да му разбије главу.

Председник — Стављам на гласање чл. 8. Ко је за то, да се чл. 8 прими нека седе, ко је противан нека устане? (Сви седе). Објављујем да је Скупштина усвојила чл. 8.

Известилац прочита чл. 9.

Ј. Ж. Јовановић — Према члану 9 не би се могли никакви зборови у школи држати, а ви знате да нечисти заводи, певачка друштва читаонице и друга друштва држе своје зборове у школама. Према чл. 9 ов. зак. убудуће такви зборови не би се могли по школама држати. С тога ја држим, да би овај члан требало изменити и овако да гласи: цркве школе и њихова дворшта, не могу бити место за држање политичких зборова, а остали зборови могу се држати; јер ако би остало да цркве, школе и њихова дворшта не могу бити место за држање збора онда се може рђаво протумачити, да се у школама не могу држати не само политички него и други зборови.

Илија Мојић — Ја сам мишљења да овај цео члан треба да отпадне, јер се по себи разуме, да школе и цркве не могу бити место за држање политичких зборова.

Известилац — Ја мислим да се може усвојити примедба Јоце Ж. Јовановића, да се дода реч „политичких зборова.“

Министар унутраш. дела Ј. Ђаја — Ово је закон о политичким зборовима и излишно би било додавати речи политички зборови. Но ја би имао ову примедбу да учиним. Ви знате, господо, кад су избори, онда се држи политичких зборава, и у школима. Ви знате, господо, да је тешко и у Београду, наћи локал за држање збора, а у селима паравио да је још и незгодније. Школе би биле на сваки начин подеснији локал. На сваки начин овде је реч о политичким зборовима, и ја не правим никакво питање, нека остане редакција чл. 9 овако како је предложена.

Јоца Ж. Јовановић — Ја баш држим да је вужна долуна, коју сам ја предложио да не би било развог тумачења, да се не би разумело, да се могу и други приватни зборови држати у школској згради. И у прошлом закону о зборовима била је та одредба, да је држање збора забрањено у школи. Ја знам један случај да је штедницица једна хтела да држи збор у школи, и власт је забранила, што је тако протумачила закон да је забрањено држање и приватног збора у школи. Ето то ме је и побудило да предложим ову допуну, да не би опет било рђавог тумачења.

Известилац — И ја сам тога мишљења, да треба да уђе допуна коју је г. Јоца предложио, јер и ако је ово закон о политичким зборовима, у њему се говори о разним удружењима, и не би било згорега да се додаду речи „политичких зборови.“

Председник — Изволте прочитати како ће гласити чл. 9. са овом допуном.

Известилац — Члан 9 гласиће овако: Цркве, школе и њихова дворшта не могу бити место за држање политичких зборови.“

Милош Богдановић — Ви знате, господо, да се у школама врши избор народних посланика. Ако се усвоји ова допуна, онда се према овом члану у будуће не би могао вршити у школи и избор посланика. С тога држим да треба додати, да се ово не односи на избор народних посланика.

Мика Спасојевић — Ја сам хтео ово исто да кажем,

Министар унутр. дела Јован Ђаја — Ја сам мало час напоменуо, да је потребно одредити казне, ко противно учини одредбама члана 7. 8. и 9. С тога сам и предложио, да се ради тога чл. 9. врати у одбор и да се у њему учини један додатак, у коме ће се одредити казне.

Известилац — Ја примам да чл. 9. иде у одбор, да се удесе казне и стилизују поједине тачке.

Председник — Ставља се у дужност одбору, да донесе редакцију о казнама, ко поступи противно члановима 7., 8. и 9.

Изволте даље.

Известилац прочита чл. 10.

Председник — Прима ли Скупштина чл. 10? (Прима).

Известилац прочита члан 11.

Димитрије Илићановић — Господо, члан 11. и 12. овога закона, овако како стоје, најважније су одредбе овога закона, и ако Скупштина не обрати довољну пажњу на њих, од овог закона неће бити ништа, а ни од слободе збора.

Ја ћу да обратим пажњу Скупштини, и да изнесем недостатке, код овог члана 11.

Одмах у почетку овога члана каже се: ако се примете знаци нереда на збору, онда су држим председник или сазивачи или сами распустили збор или позвали у помоћ представника власти, да се поврати ред на збору. Ја мислим, да не би требало да се позива у помоћ представник власти, кад се само појаве знаци нереда на збору, да се збор распустити, него да га позову да уклони са збора оног, ко неред прави.

Даље има једна опасна одредба: „ако представник власти пађе, да се збор не може утишати, он позива најпре на усмено, а за тим писменим актом да се збор распустити.“ Ја држим да је то опасна одредба с тога што представник власти, ако му не годи тај збор он може увек наћи узрока да каже направљен је неред, и сад се неред не може стишати, и да на основу тога тражи од председника или сазивача збора, да збор распусте. Ово право распустити збора услед нереда, треба да је искључиво председника збора или сазивача; јер они најбоље познају људе са којима раде, а и носе сву одговорност, као саучасници, ако би се услед нереда на збору догодило крив. дела, па ћо и водити рачуна о томе, кад треба збор распустити услед нереда.

Изашла је и последња тачка, у којој се вели: овако ће се исто почети и у случају ако би збор у претрес узео и такве ствари, које су по закону кажњиве а излишно је с тога, што се то третира у члану 12. и онда нема места то говорити о томе у овоме члану.

Овај члан 11. непопуни је и у томе што се може десити случај, да буде неред а да није дошао представник власти, а не каже се у овом члану ко ће заступати представника држ. власти.

Исто тако недостатак је у томе, што се у овоме члану неопредељује шта ће бити у том случају ако председник или сазивачи распусте збор, па се продужи неред. У овоме члану ништа се не каже, како ће се поступити са онима, који неред продуже. С тога сам ја спремио друкчију редакцију овога члана и према тој он би гласно овако:

Члан 11. гласи:

Кад сазивачи, односно председништво, примете на збору знаке нереда, дужни су позвати у помоћ представника власти, да ред поврати укључивањем са збора оног, који ред на истом квари. На такав позив: да се уклони са збора онај, који неред прави, представник власти дужан је одмах одазвати се и поћи, ако се тај не би сам, на позив, хтео уклонити.

Ну, ако би неред на збору био такав, да се не би могао стишати, сазивачи или председништво дужни су одмах позвати представника власти и у присуству његовом збор распустити.

У противном случају сазивачи или председништво одговорни су за све, што се на збору деси, као саучесници.

По распустити збора од стране сазивача или председништва, важи одредба чл. 4. овог закона, ако би се неред и даље продужио.

Ако представник државне власти није на позив дошао на збор, заступа га представник месне полицијске власти.

Министар унутрашњих дела Ј. Ђаја — Морам прво казати, да се не бих могао сложити са примедбом г. представника, и не валазим да би редакција овога члана била боља према исправкама, које је он учинио. Молим вас треба добро разумети смисао првог става, у коме се каже: кад сазивачи односно председништво примете знаке нереда на

збору, онда су дужни или сами распустили збор или позвати представника власти да то учини, дакле, господо, оставља се на вољу да раде једно или друго, и што је најглавније, председништво или сазивачи збора, имају да кажу има ли знака нереда или нема, и према томе никакве опасности за збор нема, јер од њих зависи да кажу, има ли знака нереда или не.

Даље, господо, у члану се вели: кад представник власти нађе да се неред не може стишати, већ да је потребно ради тога збор распусти, он позове на то најпре усмено, а затим писменим актом, да се збор распусти. Г. Илићановић налази у томе опасности да представник власти може збор да распусти, ако му се то допада. Ви знате, господо, да је по мом предлогу искључена могућност, да власт може збор растурити, јер даље се у члану вели: да председник или сазивачи збора, могу и даље продужити и свршити збор, ако они налазе да тога нереда нема, и нико им ништа не може у томе сметати, па и ако им представник власти напише писмени акт, да збор треба да се распусти. Према томе, ја не видим да ту има какве опасности за зборове, а са свим је право, ако је збиља било нереда а збор је продужен, да за то буду одговорни и сазивачи и председништво као саучесници.

Што г. Илићановић у своме предлогу вели: „ако се после збора деси неред, то је одговорно председништво збора“. Не, господо, то је погрешно, јер шта ће се ван збора, на улици, десити, то није предмет закона о зборовима. С томе има других одредаба, по којима се казне нереди те врсте. Исто тако неумесно је и оно, што г. Илићановић каже: „овако ће се исто поступити у случају, ако би збор узео у претрес ствари по закону кажњиве.“ Г. Илићановић налази, да је то предвиђено у чл. 12. Но, господо, друго је кад појединац говори о нечем што не сме да говори, јер му у том случају председник забрањује реч, а друго је кад цео збор узме у претрес ствари по закону кажњиве. Дакле, у овом чл. 11. предвиђа се случај кад цео збор узме у претрес ствар по зак. кажњиву, а у чл. 12. говори се о појединцу, кад он учини кривницу на збору, онда му председник забрањује реч, или га преко представника власти уклања са збора.

Дакле, жени се чини, да ћемо боље погодити слободомну тежњу Скупштине, да обезбеди зборове, ако усвојимо чл. 11., као што је предложено, а не усвојимо предлог г. Илићановића.

Милош Богдановић — Кад би распуштање збора зависило од представника власти, онда би имало места предлогу г. Илићановића, али, кад то зависи од сазивача или председника збора, онда је изјављена бојазан неумесна, и према томе овај би предлог г. Илићановића био више штетан, него ли користан.

Известилац — Кад смо за прво читање донели редакцију овога члана, одбор га је био са свим изменио, и ја сам био сагласан с тим, да се председништво не узима за саучесника, јер се може десити, да се неред донеста не би могао уклонити, и онда председништво да одговара као саучесник. Ми смо хтели да пренесемо одговорност на државне власти, али Скупштина је од њега одустала, јер је нашла да је то ограничење збора, и задржала је потпуно овај члан. Ја изјављујем зебњу, што се председништво збора чини одговорним, као саучесник, да ће од тога бити велике штете, и да ће их бити много кажњених, те по томе ако председништво неће да послуша власт, треба прописати казну за њега, али га не узимати као саучесника. Но на Скупштини је да реши како хоће.

Панта Срећковић — Цела је ствар у овим речима: ако представник власти нађе, да се неред не може стишати, он ће позвати председништво да збор распусти. Ја нећу да он ту ништа нађе, него само да сљедује позиву, кад га председништво позове, да распусти збор, ако ово овако остане да представник власти нађе, да се неред не може стишати неће бити ништа. Према томе, ова реченица: „ако представник власти нађе да се неред не може стишати, већ да је потребно ради тога збор распусти, он позива најпре усмено, а затим писменим актом, који ће пред збором прочи-

тати сазиваче или председништво да збор распусти“, треба са свим да се избрише, јер он не треба ништа да нађе.

Она трећа тачка, као што рече г. министар, треба да остане, међутим, за ово ако допустите, да представник налази, онда од збора неће бити ништа.

У томе је предлог г. Илићановића значајан, и с тога сам га потпомогао.

Министар унутр. дела Ј. Ђаја — То је врло опасна практика, коју је у овој прилици учинио г. Панта. — Он је извадио једну реченицу, али не каже шта доцније долази, него само вели: „ако представник власти нађе“, па на основу ове реченице вели, да представник власти може растурити збор. То, господо, не стоји, јер, ако представник власти нађе, да се неред не може утишати, он ће написати акт, и предати га председништву, а до њега (председника збора) стоји хоће ли збор распустили или не, и према томе председништво одговара за неред, који би се после тога на збору десио, дакле, нема никакве бојазни од тога, да ће представник власти моћи да распусти збор, али најзад, ако је Скупштини стало, да још више обезбеди слободу збора, онда нека учини за то одговорним председништво. Мисао и тежња овога закона је та: да се цела радња на збору остави председништву и сазивачима, и држим, да су то највеће слободе збора, које се могу замислити.

Дакле, ако представник власти мисли да има нереда, он напише акт и преда га председништву, и ако после буде нереда на збору он не одговара. За то ја мислим, да ће овим слобода збора бити боље заштићена него иначе.

Ђока Анђелковић — Врло је добро г. Панта напоменуо, да треба да изостану ове речи: „ако представник власти нађе“, јер ма како да су власти васпитане у вршењу својих послова, опет у извесним приликама могу наћи неку ситуацију, због које би спречили држање збора. Према томе ја се потпуно слажем са предлогом г. Илићановића, да ово отпадне, тим пре што ова предпоследња алинеја каже: ако председништво не распусти збор, да је у том случају одговорно као саучесник. Г. министар унутрашњих дела мисли, да председништву стоји до воље да збор распусти и да за то ником не одговара, и у том случају породила би се парница због ситуација, која ће учинити збор најзгоднијим за распуштање, а често пута могу да се поведу парнице, које ће да расправљају јавна питања у животу. С тога сам мишљења да се ово изостави, јер ако се то не учини, онда не треба ни председништво сматрати као саучесника, него онога, који је кривцу учинио. С тога дакле треба да се усвоји предлог Илићановићев, јер изгледа да је он бољи, него оно, што је у другој и трећој алинеји овога члана.

Панта Срећковић — Ја сам саслушао г. министра да распуштање збора не зависи од представника власти, већ од председништва. Али по моме мишљењу, то не зависи од председништва, већ од представника власти, јер се у овом члану каже: „ако представник власти нађе да се неред не може утишати, он ће збор распусти.“ Дакле, од њега зависи: хоће ли збор распустили, или не, и па тај би се начин парничила власт и председништво. Ја нећу да се они париче, него кад представник власти позове председништво да збор распусти, он треба и да га распусти. Ја бих дакле ове речи изоставио.

Министар унутрашњих дела Ј. Ђаја. — Ја морам казати да тако не стоји, јер у овом члану има јасно казати да ако представник власти нађе, да се неред не може утишати, онда ће он поднети писмени акт председништву, па ће ово збор распустили, или не, и бити одговорно за неред, ако се деси. Међутим, овде се види тежња Скупштине, да обезбеди зборове од насилног распуштања збора. И у том смислу има предлог г. Илићановића, по ја бих био за то, да се овај члан врати одбору, и да се према мишљењу Скупштине дотера.

Председник — Пошто министар тражи да се овај члан врати одбору, то о њему не може бити сад више говора,

Известилац прочита чл. 12.

Ст. Д. Рибарац — Чл. 24. Устава разликује двојке зборове: једне, који се могу држати у затвореном простору и да такве зборове Устав не тражи, да се власти пријављују; и друге, који се држе под ведрим небом и за такве зборове Устав тражи, да се морају пријавити власти. Других ограничења у Уставу нема, нити их Устав познаје. По чл. 12. пројектованог закона председник или сазивач, који руководи збором, „*дужан је преставити збору представника власти, ако је дошао*“. Ја сам слободан да обратим пажњу Скупштине на то, да кад би се овај члан усвојио овако како је пројектован, стајао би у супротности с Уставом. Изгледа ми, да по овом члану власти полицијске, којима се даје пријава, имају права да присуствују јавним зборовима. Ја мислим, да оне тога права немају. Због тога молим Скупштину, да избрише из овога члана ове речи: „*дужан је представити збору представника власти, ако је дошао*“. И онда би остало ово:

„Председник или сазивач, који руководи збором, опоменуће свакога на пристојност у говору, и подсетити га на последице, које доноси собом закон о зборовима, чим опази што у говору говорника, што је закону противно“.

У другом одељку I алинеји, сагласно с овим, што сам досад навео, требало би ово да стоји:

„Ако говорник не би хтео председника послушати, председник је дужан закратити му реч, па га, по потреби, и уклонити сам, или преко позваног представника власти“.

То значи да је једино право председника или онога, који руководи збором, да одржава ред на збору и да опомиње учеснике на збору, да се уздржавају од свега онога, што је противно законима и ако његова сила не би била довољна да умири људе, који хоће да газе закон и злоупотребе слободу збора, онда тек он има да позове представника власти.

Доследно овоме имам да изоставим из овога другог одељка у другој алинеји ово:

„Представник власти има права опоменути председника на његову дужност и забележити у свој протокол, ако председник није, на опомену, опоменуо, закратио реч или уклонио дотичнога говорника“.

Све моје тражење своди се на то, да се Устав у потпуности изврши, дакле, да власти полицијске немају права присуствовати на јавним зборовима, него једино право које власти имају то је, да им се да пријава за збор под ведрим небом.

У колико се ја сећам, а и министар унутрашњих дела признаће, да је у уставотворном одбору била једина та идеја, да се спречи свако учешће власти, да оне не би посредно или непосредно утицале на збор; хтело се, да наши јавни зборови имају карактер оних митинга, који се држе у осталој Европи.

Молим 10 посланика да потпомогну мој предлог. (Потпомажу га).

Министар унутр. дела Јован Ђаја — Господо, кад је Устав утврдио да се јавни зборови пријављују власти, онда се не може извести закључак, који је предговорник извео — да се усљед тога забрањује власт, да она може доћи; јер кад би се усвојило то, онда би се десила једна незгодна појава, јер би председник збора могао да каже: ти представничке власти иди напоље! Ја мислим, да неће то бити добро, да се пред јавним збором и светом каже: немате право да дођете овде. Кад власт не може ништа утицати, кад не може распустити збор, онда зашто забрањивати да не дође?! Више пута баш сами грађани желе, да је близу представник власти, а то не би било ни доследно са оним, што г. предговорник хоће да постигне својим предлогом т. ј. да се слобода збора боље оствари. Ја сам тога уверења, да би овим отежали вршење слободе збора и изложили би овим предлогом ауторитет држ. власти омаловажењу. С тога вас молим, да, пошто нема никакве опасности за слободу збора, усвојите овакву редакцију.

Известилац — У чл. 6. казано је, кад се држи збор у затвореном простору није потребна пријава власти. Овај је чл. усвојен и онда следеће, да на јавним зборовима може бити присуство власти. Ово, што смо донели, може да се деси злоупотреба; и ако је пријављен власти збор може и да не дође те

да се распусте збор. Међутим овде је огарантовано, да и ако власт не дође може се држати збор. Није дакле услов за држање збора поред пријаве и присуства власти. Ове речи: „ако је дошао“, ми смо ставили због тога, што смо узели у обзир тај случај да се јави рецимо власти, да ће се збор држати у 4 сата, а власт неће да дође и онда разуме се, да се збор може држати и без власти. Дакле то не може осујетити збор и према томе не треба избрисати ово из овога члана, јер то може бити пре на штету збора но у корист слободе збора.

Дим. Илићановић — Ја господо у свему усвајам предлог г. Рибарчев, само ми се чини да је он изоставио једну мисао. Кад се појави што на збору, што би било противно закону о збору, онда председник треба да опомене да се то утиша, а ако не опомене, онда (а то г. Рибарац није казао) и председник треба да буде саучесник. (Рибарац: допуштам ту допуну).

Алимпије Васиљевић — Код нас обично, кад се праве закони, они се удешавају, како ће бити добро за оне, који су на власти, а практика налаже, да се удешавају тако, како ће бити добро за оне, који нису на власти. Сазвао се збор пријатеља у затвореном простору да се разговарају, на једанпут упадне власт, нит је ко звао, нити има места ту. Доста ја мислим да кад је у отвореном простору да треба да дође власт, али на друге не. Мислим да је овај предлог г. Рибарца са свим умесан.

Ст. Д. Рибарац — Не могу да оставим без примедбе овај разлог г. известиоца, да кад је чл. 6. одређено да за држање јавног збора у затвореном простору није потребна пријава власти, да због тога излази логични закључак, да је за држање збора под ведрим небом нужно присуство власти. Ја сам направио разлику и казао да Устав познаје две врсте збора. Устав не зна за друго ограничење него то, да се за збор под ведрим небом мора само јавити власти. Али о присуству власти нема речи у Уставу. По томе нема места примедби известиоца; нити може бити она последица, коју је известилац напоменуо.

Г. министар казао је, да тиме што се уноси присуство власти на зборовима у закону о зборовима, ни мало не спречава слобода збора. Ја имам на то да изјавим да власт једна не може да има ни колико више снаге, до онолико, колико јој даје основни закон земаљски; све више, што власт тражи све је то неуставно и незаконо; све је то кад ро да произведе забуну у јавном животу једнога народа. И кад се стане на земљиште поштовања Устава, онда морамо признати, да власт нема право да присуствује збору под ведрим небом. Шта је Устав хтео да каже? Уставом је извршен један прелом, и казано, ако је власт до тог доба имала права да утиче на права, којим иде јавна свест народа, да она од тога дана, од ког је Устав утврђен, нема тога право више. Устав је хтео, да се свести нашег народа, свести учесника на зборовима, остави то право да одржавају ред. То се констатује Уставом, а Устав је изразио опште воље народа. Ја, дакле, мислим, да би све друго, чиме би се ишло на то да се допусти присуство власти на збору под ведрим небом, било противно Уставу и мимо закона, а с друге стране било би противно идеји потпуне слободе збора, коју је Устав обезбедио. Може бити да је ово моје мишљење идеално, али је оно уставно и не треба га одбацити.

Министар унутрашњих дела Ј. Ђаја — Господо, збиља кад би уставне одредбе нешто наређивале, онда не би требало губити времена него треба казати: то је наредба Устава и свршена ствар.

При том Устав је сам предвидео за јавне зборове не само то ограничење, да се морају пријавити власти, него је предвидео Устав баш овако као што предлаже одбор и баш извршићемо Устав ако овако примимо, као што предлаже одбор; јер у Уставу се каже: за држање збора у затвореном простору није потребна пријава власти. За зборове под ведрим небом, који подлеже нарочитим законима и уредбама, мора се претходно власт известити.

Дакле мора се и власт известити, и нарочити закон донети за држање збора. Дакле, ми овде доносимо нарочити за-

кон да са јавног збора не може бити истеран представник власти и ја држим да не бисте послужили ауторитету збора, ако хоћете да представник власти може истеран бити са збора.

Известилац — Пошто је општа тежња, да слобода збора буде што више заштићена и да сваки члан закона буде што тачнији и јаснији, јер само тако закони могу да задовоље свакога кад су тачни, то ја пристајем, да се и овај члан врати у одбор, те да се види шта се по њему може учинити, да се задовољи и једна и друга страна.

Председник — Господи известилац пристаје да се чл. 12. врати у одбор. (Чује се: не треба да се враћа у одбор). Онда има још да говоре г. г. Машин, Риста Поповић и Љуба Ђурић.

Стојан Рибарац — По чл. 72. пословника кад министар или известилац тражи да се какв члан упути одбору он се мора упутити одбору.

Према томе о овој ствари не може бити више дебате, него се претрес има прекинути и овај члан има да се упути одбору.

Председник — Известилац пристаје да се врати у одбор ова, 12. члан и према томе он се враћа у одбор.

Известилац прочита чл. 13.

Милош Богдановић — Господо, кад је метута ова одредба овог чл. 13. ја мислим да се није имало у виду да ми међу нама немамо само странце преко баре, него да имамо странце и из Старе Србије и Македоније и ти људи могу из патриотске цели да држе јаван збор. С тога ја мислим — у тој цели да би се њима допустило — да би требало и овај члан вратити одбору те да се удеси тако, да бар без одобрења не могу држати збор, а са одобрењем надежних да могу. Тим би они до овог могли доћи.

Министар унутрашњих дела Ј. Ђаја — Ја мислим, да и за такве патриотске зборове страних поданика увек се може лако наћи један српски грађанин, који ће сазвати такав збор. Ово је са свим умесно да странци не могу сазвати збор и друкчије не може бити; него имам неку другу ствар да приметим, а то је што у овом члану није одређена казна, кад би се нашао неки странац и држао збор.

Дакле, кад се већ враћа оно у одбор, онда ће требати да се врати и ово те да се одреди казна.

Председник — Дакле чл. 13. враћа се у одбор.

Известилац прочита чл. 14.

Димитрије Илиџановић — Овде је излишна ова реч: „и“, него треба да се каже да потписује или председништво или сазивачи збора. Дакле ово „и“ треба да отпадне.

Васа Манојловић — Ова примедба г. Илиџановића неумесна је, јер ово „и“ везује све који су се скупили на збору, па и само председништво и сазиваче збора. Дакле ово „и“ нужно је да остане.

Димитрије Илиџановић — Овде се има разумети или то да потписује председништво, или сазивачи збора или цео скуп. Кад нема скупа, онда не треба ово „и“ да остане.

Председник — Претрес је свршен. Ко је за то, да се усвоји члан 14. нека седи, а ко је противан нека устане? (Сви седе.) Објављујем да је усвојен чл. 14.

Известилац прочита чл. 15.

Димитрије Илиџановић — Ја мислим да овај члан 15. стоји у вези са чланом 11. и кад је онај враћен у одбор онда треба и овај вратити у одбор, јер се у члану 11. помиње како се распушта збор и шта ће бити по распуштању збора.

Известилац — Ја мислим да овај члан 15. не треба да се враћа у одбор, јер и ако се овде помиње члан 11. ипак он нема никакве везе са овим чланом 15.

Алимпие Васиљевић — Овде се каже: ко год остане на месту, пошто се три пута огласи да је збор распуштен, казниће се и т. д. Ја мислим да ово не ваља и да са овим може бити злоупотребе, јер кад је повећа маса света на збору, тај свет не може се лако одмах разићи. С тога ја мислим да

би требало овде казати: ко после тога покуша да збор опет врати и држи, тај да се казни, а не онај који остане.

Трифун Милојевић — Зебња г. Алимпие Васиљевића неумесна је. Ако он под збором замишља целу Србију, онда би требало да се учини то што он предлаже, спремати чамце и бегати у другу земљу, али под збором се замишља само оно место где стоје остали и гомиле људи, а одмах на 10 корачаји од тог места ту је сваком слободно сести, ручати, пити, спремити се и ићи својој кући. Ја могу ту да останем и да седим са мојим друштвом и пријатељима ако хоћу вас цели дан.

Ранко Тајсић — Зебња г. Алимпие Васиљевића са свим је умесна и оправдана. Помислите само кад хоће ко год са планом, предрачуном да један збор изигра и омаловажи зар не може довести два спремна човека да се потуку, и онда представник власти разуме се због нереда доноси решење да се збор распусти, онда представник власти „три пута гласно викне“ збор је растурен хајд кући и онда ће све да побегне без гуња, без торбе а и без коња и кола, или казна новчана?! Него ово ваља вратити у одбор, па да се одреди то тачније и пр. да се каже: ако ко остане после 15 минута или по сата, на збору и т. д. и тако да се нађе згоднији израз, а не овако да остане. Остане ли овако збор се може изиграти а у име закона кад год хоће власт.

Ранко Петровић — Мени се чини, да је г. Алимпие Васиљевић изгубио из вида у првом ставу само три речи, које јасно одређују овај члан, а то су речи: „чим се распусти збор због нереда“. А док се збор распусти због нереда ви знате да треба ту дуга процедура, ту треба и представник власти да нађе да има нереда, па онда да напише акат, па да тај акат процени председништво, да ли има нереда и пошто процени и каже да има нереда, онда бива распуштање збора. Кад после свега тога дође то, онда држим да сваки треба да иде кући, јер после тога свако застајање могло би довести до рђавих последица. Што каже мој имењак г. Тајсић да се сваки збор може лако растурити само ако ко доведе какве пијанице да се потуку, ја мислим да збор свесних људи неће дати пијаницама ни да приступе збору, него ће их уклонити, а председништво, које има доста власти у тој прилици, имаће начина да те пијанице уклони по даље од збора. С тога ја налазим да је овај члан са свим на свом месту и да је јасан и потребан.

Стојан Станковић — У овоме члану има да изостане реч „само“. Тога у чл. 11. није било, с тога овај члан треба довести у везу с чл. 11.

Ранко Тајсић — Резоновању г. предговорника, да ће имати доста времена, док се процедура врши, док се реши да ли ће збор да се растури или не, те тиме обарајући мишљење г. Алимпие, нема места. Јер док се та процедура води, не зна се хоће ли збор бити распуштен или неће и онда не знају људи да ли да се спреме и да беже или не, а чиновнику остаје само да каже: збор се растурио због нереда, који су начинили ова двојица тројица — који не морају бити осуђени оног часа, дакле док он викне три пут: ајт кући са збора, то неће протећи ни минут и тако немају људи кад да се спреме и због тога, што су се задржали дуже на том месту због спреме, морају да плате казну. Ја вам кажем да ће бивати овако, а ви мислите како хоћете. С тога бих ја молио г. известивоца и министра да се овај члан врати одбору, те да се овде стави рок од 10—15 минута или пола сата, док се људи спреме, и разуме се сваки свој рачун види и расчисти и с механџијом, који на сваки начин близу збору гди се држи.

Министар унутрашњих послова Јован Ђаја — Господо, ми смо навикли на изненађења и анархистичну слободу г. Алимпие. Он тражи такво слободоумље, како у свету нигде није усвојено. Можда је то за похвалу, али ја то не могу примити. Каже се, кад се перед деси на збору, и кад се огласи по свима законским прописима, да је збор због нереда распуштен, онда нико више не сме остати на том месту. Јер шта значи утишати неред? — Значи растурити људе који су на том месту. Ја држим да је то једини начин да се перед утиша. А кад би се оставили људи на томе месту и после, кад је збор распуштен, онда они не потпадају под закон о зборовима и не могу се ути-

шати. Дакле нема другог начина да се наред утиша, него да се људи растури. Дакле са свим је безсмислица оставити те људе да се не разилазе.

Друго је оно што цедилачи Ранко. Баш кад би се тај рок од неколико минута одредио, и онда би власт могла да злоупотреби то своје право, те да свакога, онога који је се више 5 минута задржао, да казни ма да не треба никада веровати да ће власт то чинити. Ја мислим дакле да нема смисла одређивати тај рок од 10 и 15 минута, јер кад се људи разилазе они се разговарају, довршују разговоре итд. и онда би власт могла рећи на пр. збор је распуштен у 3 сата и 10 минута, ви сте остали 5 минута доцније и ви се морате казнити. Ја дакле то не разумем и држим да треба да остане овако, како је предложено.

Алимпције Васиљевић — Ово што примећују г. Р. Петровић и г. министар нема баш никаквог смисла. Они говоре о некаквој процедури, али није о томе реч, она може бити дужа или краћа но овде се каже: ко год остане на месту, пошто се према члану 11. три пута гласно објави да је збор распуштен, казниће се новчано од 100 до 300 дин. или затвором. . . . итд.⁹. У овоме може бити злоупотреба. Ја не кажем да ко треба да и даље остане, нити то кажем нити мислим. Не могу се по неколико хиљада људи за час растури. Закони кад се пишу, треба да се пишу тачно. Стога ја мислим да овде треба означити време као што Тајсић вели, или казати ко покуша да на ново држи збор. Овако ако остане, ја могу скоро свакога да казим, јер кад се на неком збору скупе 3—4 хиљаде људи они се не могу лако разићи, него ће се врло лако моћи казнити чим остане и најкраће време, када председник или представник власти три пут јавно објави да је збор распуштен. Овде говору о процедури нема места. Ја сам мислио да ће мој предлог примити известилац, али и министар и известилац говорили су о процедури а не о овоме. За то тражим 10 посланика да ме потпомогну. (Не потпомажу га).

Известилац — Кад смо, у одбору радили, а и на првом читању била је зебња да се не провуче нешто, што ће осујетити она начела о слободи збора, које смо ради да кроз овај закон преведемо. За то смо додали реч само, јер се то могло да разуме кад је збор свршен мирно и онда зашто да се људи не би могли разговарати и седети. Ја мислим да ће ово бити у интересу зборова. Ја ово никако не могу да појмим онако као Тајсић, да ће неко доћи са стране и да збор распусти моткама. Међутим као што напомену Ранко Петровић, док се збор растури има извесне процедуре, а то је одређено у чл. 11. и 12. Председник има да одмери ко збор узнемирава и сваког таког да уклони са збора. И према томе ја мислим, да је то у интересу самога збора, у интересу самога председника, јер председништво сматра се као саучесник у свакоме нареду и према томе би оно могло бити кажњено. Дакле кад председник све то уклони, а збор се ипак не може да утиша, он збор распушта, и за то мислим, да је онда најправилније, да сваки иде својој кући, разуме се нико неће да трчи и бежи, него ће се сваки спремити.

Према томе мислим да овде нема места никаквој зебњи због тога, и да су зборови овим чланом заштићени.

Ранко Тајсић — Или нехотично или не појимајући разлоге моје предње г. известилац је са свим изопачио мој говор и наметуо ми оно што нисам рекао. Ја нисам рекао, да ће ко са стране јурнути и моткама збор растури. Држи се рецимо збор партиски под ведрим небом и ту дође 2—3000 људи. Ту дођу још 2—300 врло поштених и врло добрих људи, али су са свим друге политичке странке и партије. Они могу да створе наред, па може да наступи оно, што сам ја казао. Да је г. Младеновић држао зборове, као што сам их ја држао и хтео да држим од 1882 и 83—4 год. и т. д. и да на једном збору буде по 3, 4 и 5000 хиљада људи по оваком закону и овом члану онда би по овом закону могло на том месту да остане по 200 најмање кажњени. Ја овде и у оваким приликама не рачунам на оне чиновнике, који ће радити поштено и по закону, него на оне непоштене, који хоће овај закон да изиграју. Ето то сам ја хтео да заштитим. А ако остане оваква редакција, онда наступиће оно што ја предвиђам и што помену г. Васиљевић,

Панта Срећковић — Известилац брани да остане она реч „чим се збор само због наред распусти“. Ја вас упућујем на члан 11., где стоји да збор може бити распуштен, кад узима у претрес оно, што је по закону кажњиво. Дакле није наред него нешто друго. По томе са свим је правилно, да се ово „само“ избрише.

Друго, ја мислим да ником — бар мени — није овде до доскочица него само до тога, да се у овој земљи утврди слобода, да се људи слободно крећу и говоре. Ми смо доказали, да треба дати самоуправу општинску, јер су људи паметни, па неће да се туку. Ја вам кажем, да ако ово овако остане неће бити збора, неће хтети људи ићи на збор. Чим се каже, да је збор затворен, онда председник то објављује, а власт има права, да, ако се они не разиђу, употреби силу; а они не могу да излете одмах, већ им треба времена, да се спреме за пут. Ако ово овако остане за зборове, ја вам кажем да ћете тиме омрзнути зборове. Та ми нисмо имали овај закон 500 год. под Турцима, па смо се спет скупљали, и наши претци нису били људи, да се туку и да раде тако што. За то ја мислим да би овај члан био најбољи, кад би се рекло: После затварања збора нико се не сме забавити, него се сви морају разићи.

А ово, да нема полиција право, да узме одмах кампију, па да их бије, јер доиста је онако, као што рече Ранко Тајсић. Немојте мислити, да ће свагда бити наклоњена полиција према садашњој већини, него она треба да буде у опште таква, да се влада по закону и да нема вредности ни њена наклоност нити ненаклоност.

Министар унутр. дела Јован Ђаја — Као што сте чули, оно, што Панта Срећковић предлаже, оно је него што и овде стоји, само изгледа, да г. Панта не воли одређеност. Овде је тачно све казано, и тачније него оно, што је г. Панта навео. Г. Панти и Ранку изгледа, да се овај закон прави само за рђаве вршиоце закона. Ако има рђавих вршиоца закона, и ако се закон прави само за то, што ће бити неваљалих власти, онда вам кажем, да за такве вршиоце закона неће вредети, јер ће они опет радити, што хоће. Ја мислим, ако претпостављате, да ће овај закон да врше неваљалици, онда никад нећете постићи оно, што желите, али ја се надам, да ће овај закон вршити поштени и ваљани радници и да ово неће ни најмање смегати слободи зборова.

Живан Живановић — Господо, ако би се ово тичало само варошких зборова, онда бих и ја био за то, да овако остане; али ја се сећам, да је при првом читању Ђурђе Ђоровић веома пластично описао такав један случај, кад се сеоски збор распусти. Ту је приметио, како су дошли неки са коњима, други са колима, а остали пешке, итд. и најпосле да су морали да иду одатле. С тога бих ја предложио оваку редакцију овога члана: „чим се збор распусти само због наред, сви су присутни дужни прекинути свако већање и постепено се разићи.“ У другој алинеји почети овим: „ко би и даље продужио већање на томе месту и т. д.“ а остало да остане по редакцији како је предложено.

Министар унутр. дела — Једну ствар приметио бих и ако би се могла примити редакција, коју предлаже г. Живан. Овде није говор о већању, него о свађи, то значи, да се људи међу собом грде и свађају и праве наред, и у том случају да се они морају разићи, кад се збор распусти. Али у крајњем случају, ако не могу за 2 минута да се уклоне и да се разиђу, онда бих ја пристао да се за то одреди време од 15 или 20 минута, за које имају да се разиђу.

Максим Сретеновић — По пројекту, који је министар најпре поднео, није стајало ово кад се збор распусти „само због наред.“ него је стојало: „чим се збор распусти, имају се одмах разићи.“ Одбор је имајући у виду места, где се зборви држе, било у затвореном као у гостионицама и кафанама итд. или на отвореном простору као местима гди се сабори држе код пркава итд. и да се ту спрема ручак а после тога и ту заседну и продуже весеље и т. д. То је дакле кад збор тече мирно. А кад збор не би текао мирно, одбор је донео такву редакцију, коју је Скупштина на првом читању усвојила, онда чим се збор распусти „само због наред“ да се одмах морају ра-

зићи, а разуме се да нико неће рећи да је крив онај ко се спрема и дреша коња и да му нико неће рећи да је крив ако се око спреме задржао. Дакле узето је, кад збор тече мирно, да могу остати после збора, али кад је збор распуштен због нереди, онда да морају да се разиђу, да нема каквих рђавих последица, те тиме да се и државној власти у таким случајима помогне. Ми смо до сада држали зборовне, али нисмо имали таквих случаја, и баш ако дође каква бекрија на збор, као што рече брат Ранко, и почне мир на збору реметити, онда председништво има права и власт позвати да таква лица уклони са збора. Сем тога кад наступи тако стање на збору да ни председништво односно сазивачи па ни представник власти не могу да утишају, тек да збор распусти, и да се они морају одмах уклонити. С тога дакле ја мислим да ову редакцију, како је одбор предложио и на првом читању примљена, треба усвојити.

Алекса Ратарца — Ја ћу бити врло кратак и хоћу неколико речи да кажем код овога члана. У неколико морам да приснам да имају право, који говоре противу, а у неколико и они који говоре за ову редакцију. Из практике зна се, да не може онај случај да буде, који је Ранко Тајсић навео. По себи се разуме, да сваки своје ствари мора да тражи, и нема те силе, која би га приморала да одмах иде са тога места без својих ствари. И да би се измирило и једно и друго, ја мислим да би требало овако усвојити: „чим се збор распусти према чл. 11. овога закона, сви присутни дужни су да се разиђу, а они који остану на месту да продуже неред да буду кажњени. Према овоме онај који остане да руча или да што пије, без да прави неред, да он неће бити кажњен. Ја бих молио 10 посланика да ме потпомогну (Помажу га).

Известилац — Као што сам поменуо код свију чланова па и код овога, треба да га што тачније прецизирамо. Пошто се је овде повodom ове редакције појавило неколико разних мишљења, онда бих ја тражио да се и овај члан врати у одбор и да се редигује што тачније и јасније.

Председник — Предлог г. Ал. Ратарца је потпомогнут, али пошто известилац тражи да се овај чл. врати одбору, то се чл. 15. враћа одбору.

Известилац прочита чл. 16.

Председник — Стављам на гласање. Ко је за то, да се чл. 16. усвоји, нека седи; ко је против, нек устане? (Већина седи). Објављујем, да је Скупштина усвојила овај члан.

Известилац прочита чл. 17.

У овоме другоме одељку, казне су строжије у овоме закону о зборовима него у закону о штампи. За то треба да буде од 500—1000 дин. или затвором од 3 мес. до 1 год. дана. Тако је у закону о штампи. С тога мислим да би требало усвојити блаже казне, или да их усвојимо онако, како су у закону о штампи.

Љуба Ђирић — Ја имам да учиним две примедбе код овога члана. На првом месту код т. 3. по предлогу Радисава Митровића, као што је и у закону о штампи. Сем тога да се на зборовима приватна писма не смеју износити. С тога бих дакле, предложио, да овде дође као т. 5. „и изношење приватних писама на зборовима.“ Молим 10 посланика да ме потпомогну. (Не потпомажу га).

Ранко Петровић — Имам да скренем пажњу г. известивоцу на редакцију овога члана, а то је: ако би судија или полиц. власт употребили што из овога члана, онда се по томе акту не би јасно знало на коју ће се тачку односити, јер овде се налазе по двапут истим знацима обележене тачке, тако најпре 1., 2., 3., тачка, па после опет у истом члану 1., 2., 3., тачка. Ја бих, дакле, молио да се та нејасност уклони.

Известилац — Ово, што је овде усвојено код 3. тачке, то је усвојено, као што је и у зак. о штампи. Ово пак, што помену г. Ранко Петровић, то је штампарска погрешка. А што се тиче изношења приватних писама на збору, заиста не би требало ни то дозволити, и требало би то да се усвоји, да се прив. писма не износе на јавним зборовима.

Васа Манојловић — Са свим је умесна примедба г. Ранка Петровића односно стављања бројева, то је штампарска погрешка и г. известилац треба то да поправи. Али ја хоћу да напоменем нешто друго.

У закону о штампи у чл. 20. и 28. говори се о страним листовима, који улазе у земљу и који могу бити забрањени због извесног чланка, који је у њима штампан. Кад се сравне та два члана у закону о штампи са ова два члана у закону о зборовима, онда излази да оно што је законом о штампи забрањено, могло би се према оним члановима у закону о зборовима на збору читати. Да не би тога било ја држим да је умесно, да се после тачке 4., у којој се говори о саветовању поротном и осталих судова, дода и каже: и све оно, што је по закону о штампи забрањено да се публикује и прештампава (чл. 20 и 28 зак. о штампи). Ја држим да је потребна ова допуна да уђе, јер ако тај додаток не уђе, онда би неко са свим слободно могао добавити какве забрањене новине са стране и на збору их слободно читати и на основу овога члана могао би с правом рећи: законом о зборовима ово није забрањено. За то држим да би било потребно да овај додаток уђе.

Министар унутрашњих дела Ј. Ђаја — Ја држим, што се тиче редакције овога члана, пошто је он идентичан са једним чланом закона о штампи, требало би и овај члан од речи до речи узети из закона о штампи осим мере казни, која је различна, и ако се ви сложите у томе да буде овде блажија онда нека се у том погледу и исправка учини.

Љуба Новаковић — Ја бих обратио пажњу Скупштини на стилизацију овога члана. Члан се почиње овако: „На зборовима се не сме објављивати ни саопштавати,“ па онда долазе тачке шта се не сме објављивати и саопштавати, па се онда вели: *ко учини противно овим одредбама*, то значи ко би то учинио не би био кажњен, а треба да стоји на против казниће се, за то држим треба избрисати те речи: „ко учини противно овим одредбама“, него после набројаних тачака треба да дође „казниће се“ и т. д. (Чује се: врло добро).

Известилац — Ја примам ту примедбу да се изоставе речи: „ко учини противно тим одредбама“ и да одмах дође „казниће се“ и т. д.

Потпредседник — Стављам на гласање. Ко је за то да се овај члан прими са исправкама, које је г. известилац примио, нека изволи седети а ко је против нека устане? (Сви седе),

Објављујем да је чл. 17. примљен.

Известилац прочита чл. 18.

Милош Богдановић — У чл. 18. каже се: „као саучесници једне радње, која се по кривич. закону сматра злочин или преступ, узимају се сви они, који би било говором, виком или претњом на јавним зборовима непосредно подстицали кога или које, да учини, или учине тај злочин, или преступ, ако је иза изазивања дошло одмах и дело, да се казни то дело по кривичном законнику у колико нису овим законом предвиђена.“

Мени се чини, господо, да оваква одредба није умесна јер, господо, један човек може намерно да подстиче некога да учини злочин, јер он сам за себе не мари, и да то намерно чини, да упропасти другога. С тога сам мишљења да та одредба треба да отпадне.

Алекса Ратарца — Ми од како смо почели да претресамо овај закон о зборовима на другом читању мало не код сваког члана правимо примедбе на сваки члан или у погледу стилизације или на његов смисао. С тога ја бих предложио Скупштини да се сви даљи чланови врате у одбор. (Не потпомажу га).

(НАСТАВИТЕ СЕ)